Р Е Ц Е Н З И Я

по конкурс за получаване на научно звание "професор"
по научна специалност 05. 07. 01. Теория на възпитанието и дидактика
обявен в ДВ, бр. 90 от 16. 11. 2010 година

Кандидат:
Доц. дпн Добринка Лукова Тодорина, преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски", Благоевград, факултет по педагогика, катедра Педагогика.

Рецензент:
доц. д-р Траян Александров Попкочев, ЮЗУ „Неофит Рилски", 2700, Благоевград, ул. „Иван Михайлов" 66

I.БИОГРАФИЧНИ ДАННИ И ПРОФЕСИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Доц. дпн Добринка Тодорина е единствен кандидат в обявения конкурса за заемане на академичната длъжност „професор" по научна специалност 05.07.01. Теория на възпитанието и дидактика, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски", Благоевград за нуждите на катедра „Педагогика" при Факултета по педагогика (ФП). Тя е родена на 29 март 1951 година в гр. Стрелча, област Пловдив. Средно образование завършва в Панагюрище, ИДНУ в София (1971 г.) и спец. Педагогика в СУ „Св. Климент Охридски" (1977 г.). До 1984 г. работи като учител-дефектолог в Панагюрище и София, а от 16.07.1984 г. до сега работи в ЮЗУ „Неофит Рилски" като преподавател. От 1992 г. е доктор по педагогика, от 1996 – доцент, а от 2009 – доктор на педагогическите науки. Заема длъжността заместник-декан на ФП от 1992 до 2000 г. и от 2007 г. до сега. Сертифициран експерт на НАОА. Била е член на експертни групи към МОН: 1) за изработване на единни държавни изисквания за специалност „педагогика" (2001 г.) и „Социална педагогика"; 2) за създаване на проект за национална програма за работа с деца и подрастващи с изявени дарби (2004 г.). Ръководила е три проекта, от които един национален. Взима участие в изпълнението на още три проекта, от които два международни. Рецензирала е 6 труда за присъждане на ОНС „доктор", 3 пъти е рецензент в конкурси за присъждане на звание"доцент" и веднъж – за професор. Рецензирала е много учебници и учебни помагала. Член е на СУБ, клон Благоевград, на АС на ЮЗУ „Неофит Рилски", на ФС на ФП, била е секретар на научния съвет към ФП. Участва в редица работни комисии на университета.

Под нейно научно ръководство са защитени две дисертации за ОНС „доктор" и са разработени около 150 студентски дипломни работи.

Кандидатът ползва руски език. Компютърните й компетенции са в ползването на някои програми от пакета MS Office.

Издала е четири стихосбирки. Членува в литературен клуб „Оксиморон", гр. Благоевград.

Видно е, че научното и професионалното развитие на кандидата е изцяло посветено на научноизследователска и педагогическа дейност, която съчетава с експертна и управленска такава.

II. НАУЧНА ПРОДУКЦИЯ И ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА

Доц. дпн Тодорина представя за участие в конкурса общо 131 публикации (табл. 1). От тях 11 са на чужд език (английски, македонски, руски, беларуски, украински).От рецензиране са изключени 21 публикации поради включване в дисертацията за присъждане на научната степен „доктор" (посочено в автореферата и в списъка на публикациите), предговори и резюмета от конференции.

Останалите 61 публикации са *авторско дело. Те* характеризират доц. дпн Тодорина като амбициозен и последователен изследовател и педагог, ясно насочен към четири области: 1. Училищна дидактика; 2. Дидактика на висшето образование; 3. Мениджмънт на образованието; 4. Педагогическо общуване.

Кандидатът има повече от 100 цитирания, две от които са от чужбина, които са признание за научната дейност на доц. Тодорина, в частност – допринасят за утвърждаване на българската педагогическа мисъл сред чужда аудитория.

Таблица 1.
Разпределение на публикациите

Вид на публикациите	Брой	След защитата	Редуцирани след защитата
Автореферат за присъждане на научна степен дпн“	1	-	-
Монографии	11	7	5
Учебници и учебни помагала	14	8	7
Статии (в списания и сборници)	84	59	49
Научни съобщения	20	8	-
Общо (без автореферата)	**129**	**82**	**61**

III. АВТОРСКИ ПРИНОСИ

Проучванията на доц. дпн Тодорина от областта на **училищната дидактика** са посветени на изследване на *екипната организация на учебната дейност:* дисертацията за присъждане да ОНС „доктор“, монографии и др. публикации (А: 1, 2, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 30, 34, 35, 39; Б II, 2; 9; 11, 18, 23, 24, 66 и др.). Тодорина разглежда груповата учебна работа в контекста на хуманно личностния подход. Внася някои *уточнения* за същността на груповата и колективната учебна работа и предлага критерии за ефективността на груповата учебна дейност на учениците от началните класове. Създава модел на технология за групово учене в началните класове, в който обособява два етапа: формиране на готовност за групова учебна дейност и усъвършенстване на знанията, уменията и навиците за групова учебна дейност. Моделът е конкретизиран спрямо съдържанието на дейността на учениците и възможностите за педагогическото им ръководство. Апробирани са варианти за организиране и провеждане на екипна учебна дейност, както и критерии за оценяването на ефективността на същата. Резултатите от изследванията са технологизирани и популяризирани пред учителската колегия (Б 9).

Изследователският принос доц. дпн Тодорина в тази част от първата област е от вида *пренос на идеи, експериментиране и получаване на потвърдителни факти* за възможностите на екипната форма на организация на учебна дейност. *Създава, технологизира и популяризира* дидактическа технология за подготовка на учениците от началния етап за използване на възможностите на екипната организация на учебна дейност в началния етап на основното образование. Въвежда *модел на критерии* за измерване на състоянието и ефективността на екипната дейност в началните класове.

Своеобразно продължение на изследванията в същата тази област са публикациите, свързани с формите на обучение (А: 3, 5, 25, 29, 36; Б: 8, 10, 11,). Авторка защитава тезата за класифицирането им в две големи групи: общи и конкретни. Върху тази основа тя прави характеристика на всяка от групите форми на обучение по комплекс от критерии („признаци на деление“), като отчита и възпитателния ефект. Също така тя показва разнообразните възможности, някои от които експериментално проверени, които се съдържат във формите за организация и управление на учебната дейност от страна на педагога; за преценка на тяхната ефективност и педагогически ограни-

чения („недостатъци"). Обобщено за показани типови варианти на използване на формите на обучение, което е технологично удобно и полезно за учителите.

Може да се каже, че приносът на авторката в тази част от изследванията й е с *характер обогатяване на класификации* и *технологизиране* на дидактически идеи относно организация и ръководството на учебния процес чрез формите на обучение.

Областта **дидактика на висшето образование** е представена в публикации, в които доц. дпн Тодорина разработва редица важни въпроси относно качеството на висшето образование, подготовката на педагози, интерактивните методи и интерактивна среда на обучение, педагогически компетенции и подготовката на бъдещите педагози (А: 20, 32; Б: 21, 25, 29, 34, 37, 40, 42, 46, 47, 50, 52, 53, 64, 75). В тях тя показва добро съчетание на теоретичен анализ и ангажираност към практиката; критично се отнася към теоретични постановки и предлага работещи решения, които са насочени към преодоляване на теоретични проблеми и подобряване на състоянието на подготовката на бъдещите педагози.

Практическа стойност имат препоръките й по подготвянето на самооценяващ доклад за акредитация и за подобряване на подготовката на бъдещите педагози в контекста на идеите за европейско пространство за висше образование (Б: 21, 25; Б:29).

Заслужават внимание усилията на доц. Тодорина за разработване на един значим, но недостатъчно дискутиран и разработен проблем в подготовката на учители за началния етап на образованието – за работа с надарени деца. На това поле е дисертацията й за присъждане на научната степен „доктор" (Б 1, 6, 20, 22, 28, 33, 34, 39, 43, 45, 48, 49, 51, 54, 55, 60, 62, 63, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 74,). Тук кандидатът разкрива себе си като изследовател, който обстойно познава и систематизира богата информация за надарените деца, диагностика на надареността им, нормативни документи за работа с тях, неправителствени организации, работещи с тези деца и пр. Предлаганият от нея модел за подготовка на бъдещите учители за работа с надарени деца съдържа теоретически и практически модул, с водеща идея знанията да се усвоят и трансформират в практически умения. Разкрива на експериментална основа някои необходими предпоставки за подкрепа и развитие на детската надареност в семейството.

Развиваните от доц. Тодорина постановки имат характер на *систематизиране, пренос и обогатяване на идеи* за работата с надарени деца и подготовката на учителите за това. Тя предлага и експериментира *собствен модел* за това, разкрива отделни страни от неговия ефект. Налице е потвърждаване в специфични условия на данни за значимостта на проблема за развитие на надарените деца и подготовка на началните учители за работа с тях.

АВТОРСТВО НА УЧЕБНИ ПОСОБИЯ

Доц. дпн Тодорина активно се изявява и в областта на учебната и учебнопомощната литература, фокусирана основно към дидактиката във висшето образование (А: 6, 7, 8, 9, 10, 11; Б: 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15). Значимо е и участието й в написването на българо-руски учебник по педагогика (Б: 16), което е твърде рядка практика, за съжаление, за българското висше педагогическо образование. В учебниците по педагогика тя разработва твърде важни и сложни дидактически теми (за дидактиката като наука и учебен предмет, за обучението, за съдържанието на образованието, за организационните форми на обучение, за урокът и извънурочните форми на обучение, за работата с изявените ученици и педагогическото общуване). От разработките личи добро познаване на проблематиката, умение да се представя доста широка панорама на идеи, да се обобщава значимото и важното за подготовката на студентите.

Като автор на един от първите учебници по „Педевтология" (**третата област**), доц. дпн Тодорина поема риска да представи систематично основната част от темите с разбиране, толерантност и критична позиция към различните идеи. В учебника „Мениджмънт на класа" тя представя богато

и систематично и анализира организационно-управленски аспекти от дейността на учителя на ниво „училищен клас", с което прави крачка към развитието на концепцията за мениджмънта на класа като важен аспект от управленската проблематика и научно направление

Учебното пособие „Култура на педагогическото общуване" (**четвъртата област**) разкрива възможностите на авторката да представи и анализира подходящо значителна и сложна информация за същността, стиловете, техниките и противоречията в педагогическото общуване. Сполучливо е подбран и представен материал за практикум по изграждане на умения и техники за педагогическо общуване у студентите-педагози.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ КЪМ ИЗСЛЕДВАНИЯТА НА ДОЦ. ДПН ТОДОРИНА:

Вероятно стремежът на доц. дпн Тодорина да представи възможно най-пълно панорамата на идеи и проблеми на ред места я подвежда към доста цитирания и препратки, което би могло да се избегне за сметка на повече аналитичност и критичност. На места при дискутирането по обсъжданите теми се загубва методологическата ѝ позиция, което остава впечатление за частичност и незавършеност на дискусията. Някои от предлаганите технологични решения се нуждаят от терминологични и съдържателни уточнения (II. 6.; II. 8.): напр. дали е „тренинг за интереси" или за „развитие у студентите на способности за разкриване на интересите на надарените деца" (II. 6., с. 134). Същото важи за някои методики и тренинги (II. 4, 5, 8). На места в експерименталните проучвания се губи спецификата на критериите и показателите и оценката, която произтича от анализа на резултатите върху тяхна основа. Има признаци на непремерно самопозоваване съчетано с ограничено съпоставяне и дискутиране на собствени и чужди възгледи.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Изследванията, учебниците и учебните пособия са лично дело на авторката. Количествено изследванията ѝ са достатъчни по обем и обхват на проблемнопознавателни области. Качествено я представят като изследовател, който има приноси с характер пренос, систематизиране, обогатяване на идеи, както и предлагане на собствени модели и технологии. Предвид това, а също нейната педагогически и управленски опит и ангажираност, считам, че доц. дпн Добринка Лекова Тодорина е достатъчно подготвен специалист за заемане на длъжността „професор" по педагогика.

27 април 2011 година
Благоевград

Рецензент: .....
(доц. д-р Траян Попкочев)